

9. Lozovaya V. I., Yevdokimov V. I., Trotsko A. V. (1992). Osnovnyye voprosy didaktiki : ucheb. posobiye dlya stud. zaoch. f-tov ped. in-tov [Basic questions of didactics: textbook. manual for stud. correspondence course faculties of pedagogical institutes]. Kharkov. 102 s. [in Russian].
10. Nikolaienko S. M. (2005). Vyscha osvita i nauka – naivazhlyvishi sfery vidpovidalnosti hromadianskoho suspilstva ta osnova innovatsiinoho rozvytku : dopovid na zasidanni pidsumkovoї kolehii MONU, 24 bereznia 2005 r. [Higher Education and Science are the Most Important Areas of Civil Society Responsibility and the Basis for Innovative Development: Report at the Meeting of the the Ministry of Education and Science of Ukraine Final Collegium, March 24, 2005]. *Vyscha shkola*. 1. S. 13–30. [in Ukrainian].
11. Kondratyuk A. P. (1982). Pedagogika [Pedagogy]. Kiyev : Vishcha shk. 384 s. [in Russian].
12. Kurliand Z. N. et al. (2007). Pedahohika vyshchoi shkoly : navchalnyi posibnyk [Higher school pedagogy: textbook]. Kyiv : Znannia. 495 s. [in Ukrainian].
13. Aleksyuk A. M. (1985). Pedahohika : navchalnyi posibnyk [Pedagogy: textbook]. Kyiv. 296 s. [in Ukrainian].
14. Yarmachenko M. D. (1986). Pedahohika : pidruchnyk [Pedagogy: textbook]. Kyiv. 544 s. [in Ukrainian].
15. Reyngard I. A. (1973). Formy i metody prepodavaniya v vysshey shkole [Forms and methods of teaching in higher education]. Dnepropetrovsk : Dnepr. 76 s. [in Russian].
16. Khutorskoy A. V. (2001). Sovremennaya didaktika : ucheb. dlya vuzov [Modern didactics: textbook for universities]. Sankt Peterburg : Piter. 544 s. [in Russian].
17. Cherednyk O. V. (2011). Osnovni pidkhody do kontrolyu znan studentiv v orhanizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti vyshchykh pedahohichnykh zakladiv Ukrainy XX st. [Basic approaches to the control of students' knowledge in the organization of educational and cognitive activities of higher pedagogical institutions of Ukraine of the XX century]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka*. II. S. 192–196. [in Ukrainian].
18. Holubnycha L. O. (2016). Case Studies as One of the Communication Methods of Foreign Language Teaching Law Students. *Problemy zakonnosti*. 135. S. 245–253. [in English].

Holubnycha L. O. Historiography of the views of didactics of the end of the XX century on the forms of organization of education in higher school

The article examines the views of domestic didactics of the late twentieth century on the forms of organization of education in higher school. The source base was textbooks and manuals on pedagogy and didactics of higher school. The topicality of the scientific intelligence is determined by the fact that the problems of the value of didactic categories, as well as their essence and development are important for the theoretical genesis of didactic science. In addition, according to scientists, the forms of organization of education in higher school are the least terminologically studied didactic category. The purpose of the study is to generalize the views of domestic didactics of the late twentieth century on the forms of organization of education in higher school on the basis of historiographical analysis of educational and methodological literature on the outlined problem. The research methods were general scientific methods, namely: historiographical analysis and synthesis of textbooks and manuals on the research topic, which became the basis for the study of the content components of this didactic category; terminological analysis of these historiographical sources. The results of research:

1) didactics of the late twentieth century identified the following forms of organization of education in higher school: lectures, seminars, workshops, laboratory classes, training and production practice, research work;

2) the greatest attention of scientists was paid to the lecture, which was given a definition, characterized its features, established its components and didactic purposes, formulated its functions, pointed out the need for an appropriate approach to its organization, which is determined by its place in the educational process;

3) for practical classes, scientists have proposed their definitions, specifics and didactic requirements for their implementation;

4) the specificity and complexity of generalization of other organizational forms of students' education are indicated, which became the reason for somewhat less attention from the didactics of the specified period to their organization.

Key words: didactics, higher school, didactic category, forms of organization of higher education, historiography, end of the XX century.

УДК 378.011.3:62-051-047.22:377-047.82

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.11>

Горохівська Т. М.

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено теоретичний аналіз запропонованої концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти. Окреслено особливості розв'язання вітчизняними й зарубіжними авторами низки питань побудови концепцій формування професійних компетентностей спеціалістів (С. Артюх, Л. Банашко, Ю. Вінтюк, М. Ляєзова, Б. Кришук, О. Севастьянова, В. Стрельников, С. Філатов та інші). Наведено відповідні приклади. Проаналізовано наукову літературу, присвячену проблемі дослідження понять “концепція”, “педагогічна концепція”, окреслено основні ознаки, які характеризують сутність цього поняття. Зазначено варіанти педагогічних концепцій відповідно до ступеня та рівня концептуальності (науково обґрунтована, науково-теоретична, прикладна, декларована, концепція-суперечність, емпірична). Підкреслено, що в контексті нашого дослідження запро-

поновану концепцію розглядаємо як систему поглядів на процес розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти, який аргументує логіку, доцільність і послідовність в реалізації його сутності й змісту. Схарактеризовано складові компоненти розробленої концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти, до яких віднесено мету концепції; нормативні документи, на яких базується концепція; робочі визначення, звернення до яких передбачається в концепції (професійно-педагогічна компетентність, професійна компетентність, педагогічна компетентність); методологічні підходи; закономірності й принципи функціонування досліджуваного процесу; розроблену модель досліджуваного аспекту педагогічного процесу, педагогічні умови ефективного розвитку досліджуваного явища. Зроблено висновок про те, що підвищення вимог до професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти стає нагальною проблемою та умовою розвитку системи неперервної освіти, стимулом оновлення післядипломної педагогічної освіти. Суттєво підвищити рівень розвитку досліджуваної компетентності на практиці дозволяє визначення його концептуальних засад відповідно до сучасних реалій вищої освіти.

Ключові слова: концепція, професійно-педагогічна компетентність, закономірності, принципи, методологічні підходи, педагогічні умови, викладач вищої школи, технічний заклад вищої освіти, післядипломна педагогічна освіта.

У Всесвітній декларації вищої освіти для XXI століття [5] зазначається, що “вища освіта повинна вносити більш активний вклад у розвиток всієї системи освіти, зокрема шляхом вдосконалення педагогічної освіти, розробки навчальних програм і досліджень у цій галузі”. Тому нагальні завдання розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти полягають в розвитку в них мотиваційно-ціннісного усвідомлення необхідності неперервного професійного розвитку; організації теоретичної підготовки, відповідного рівня отриманих професійно спрямованих знань, діяльнісно-операційної підготовки; сукупності професійно-особистісних якостей, спрямованості на самооцінювання, рефлексію власного професійного розвитку. Ефективне розв’язання означених завдань потребує визначення концептуальних засад розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти (далі – ЗВО) відповідно до сучасних вимог вищої освіти, теоретичного обґрунтування системи навчання викладачів технічних ЗВО в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка б надала можливість суттєво підвищити рівень розвитку їхньої професійно-педагогічної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує значну зацікавленість вітчизняних і зарубіжних науковців проблемою побудови концепцій формування професійних компетентностей спеціалістів (С. Артюх, Л. Банашко, В. Введенський, Ю. Вінтюк, М. Ільязова, Б. Кришук, О. Севастьянова, В. Стрельников, С. Філатов та інші). Зокрема, М. Ільязова стверджує, що “успішність розв’язання будь-якого дослідницького завдання визначається якістю методологічного й методичного обґрунтування стратегії та тактики його реалізації” [8, с. 227], тому свою концепцію формування професійної компетентності студентів-соціологів авторка засновує розглядом рівнів методологічного аналізу: філософського (передбачає застосування цілісного, системного, діяльнісного підходів); конкретно-наукового (процесуально-результативний, проблемно-ситуативний, особистісний, задачний, полісуб’єктний підходи) [8, с. 227–228]. Інакшу позицію знаходимо в дослідженні колективу українських науковців [2, с. 1–2], які до завдань формування досліджуваної компетентності педагогів відносять: забезпечення застосування самоактуалізації та самоорганізації; становлення професійної культури педагога; формування ключових компетенцій і професійної мобільності; організацію дидактико-методичної підтримки; активізацію соціальної активності.

Водночас підкреслимо широту підходів науковців до системи педагогічних принципів як складової частини концепції формування професійної компетентності спеціалістів. Зокрема, до таких принципів І. Агібова зараховує такі: фундаментальності, універсальності, інтегративності, варіативності, практичної спрямованості й спадковості [1]. Разом із тим О. Севастьянова й інші [2, с. 4] до принципів формування професійної компетентності відносять принципи педагогічної творчості, професійного саморозвитку, гуманізму, проблемності, демократизації, реалізму, компетентності, діалогізації навчання, орієнтації на особистість, технологічної єдності навчання та використання освітніх технологій. У контексті розгляду методологічних засад концепції формування професійної компетентності студентів-психологів Ю. Вінтюк орієнтується на психолого-педагогічні принципи, як-от: гуманізації освіти, психологізації освітнього процесу, особистісного підходу, єдності соціалізації та індивідуалізації процесу розвитку особистості [4, с. 354].

Наукові праці авторів, присвячені виділенню системи критеріїв для концепцій професійної компетентності також демонструють широку палітру підходів [4; 7; 8]. Як приклад наведемо позицію М. Ільязової, яка враховує такі критерії: змістові характеристики діяльності (комплекс внутрішніх спонукань, мотивів поведінки й діяльності, спрямованості інтересів тощо); рівень та якість результатів (реальні досягнення, отримані в результаті діяльності); процесуальні особливості діяльності (об’єм, швидкість, темп) [8, с. 230]. Деяко інший підхід знаходимо в О. Гури, який, здійснюючи концептуальний аналіз змістових складових частин психолого-педагогічної компетентності викладача, критеріями ефективності визначає зовнішні (динаміка рівня усвідомлення концептів психолого-педагогічної компетентності, яка відбивається в результативності й продуктивності самоорганізації особистості) й внутрішні (динаміка рівня розвитку професійних якостей, готовності до діяльності) показники [7, с. 489].

Отже, проведений аналіз спеціальних досліджень, присвячених визначенню сутності й особливостей побудови концепцій формування професійної, педагогічної, психолого-педагогічної компетентності

фахівців різних профілів дає можливість стверджувати, що, незважаючи на зростаючу кількість подібних досліджень, у науковій літературі не виявлено відповідної концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти, що й спонукає нас до проведення самостійного дослідження.

Мета статті – здійснення теоретичного аналізу запропонованої концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти. Мету статті конкретизовано в таких завданнях: проаналізувати науково-педагогічну літературу, присвячену проблемі дослідження; схарактеризувати складові компоненти й особливості побудови концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Осмислення словникових статей вітчизняних і зарубіжних авторів засвідчує широту розуміння терміну “концепція” (від. лат. *conceptio* – сприйняття, розуміння, система): “сукупність поглядів, спосіб розуміння, тлумачення будь-яких явищ, процесів, провідна ідея їх системної теоретико-методологічної характеристики” [11, с. 147]; “сукупність положень, що виникає на основі концепту й покликає його довести, обґрунтувати” [10, с. 88]; “сукупність узагальнених положень або система поглядів на розуміння сутності, змісту, методики й організації освітнього процесу, а також особливостей діяльності педагогів у процесі його здійснення” [9, с. 252]. Зазначимо, що до основних ознак, які характеризують сутність цього поняття, науковці відносять: соціальну зумовленість і практико-наукову необхідність нової педагогічної концепції; несуперечність концептуальних положень; визначення місця в педагогічній теорії, в педагогічній галузі, дисципліні; широту охоплення педагогічного процесу, видів педагогічної діяльності, типів педагогічної взаємодії; потенціал розвитку педагогічної теорії, педагогічної галузі й науки в цілому; прогностичність рекомендацій.

За визначенням С. Гончаренка, педагогічна концепція є “системою поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідною ідеєю педагогічної теорії” [6, с. 177]. Водночас ступінь і рівень концептуальності можуть бути різними, зокрема науковцями [3] виокремлюються такі варіанти педагогічних концепцій: науково обґрунтована (формується на основі обраних методологічних орієнтирів обґрунтованої логіки побудови цілісної системи поглядів); науково-теоретична (зараховує висунуті ідеї або їх систему, не обов’язково обґрунтовані всі дії з їхньої реалізації на практиці); прикладна (становить собою обґрунтований проект перетворення педагогічної практики); декларована (сформульована у вигляді гасел, які закликають до здійснення чогось); концепція-суперечність (побудована як спростування відомих теорій і фактів); емпірична (ґрунтується на практичному або експериментальному педагогічному знанні).

Ми у своєму дослідженні, керуючись твердженням С. Гончаренка [6, с. 239], будемо розглядати досліджувану концепцію як систему поглядів на процес розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти, який аргументує логіку, доцільність і послідовність у реалізації його сутності й змісту. Відповідно до композиційного викладу розробленої концепції, слід зазначити, що розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін – це цілеспрямований комплексний процес, який передбачає опанування викладачами технічних закладів вищої освіти знаннями, вміннями, професійно-особистісними якостями заради набуття практичного досвіду вдосконалення власної професійно-педагогічної компетентності. Ключовим елементом концепції є мета як кінцевий результат, на який спрямовується процес, тому в контексті нашого дослідження *мета* – це підвищення рівня розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

В основу розробки концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти покладені положення Законів України “Про вищу освіту” (2014 р.), “Про наукову і науково-технічну діяльність” (2016 р.), Постанови Кабінету Міністрів “Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників” (2019 р.), проекту Концепції розвитку освіти на 2015–2025 рр., Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р., Стратегії Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р. (2020 р.), Національної рамки кваліфікацій України (2011 р.).

Основні положення концепції базуються на таких засадах:

- пріоритетності національних і загальнолюдських духовних цінностей;
- відповідності післядипломної освіти викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО потребам суспільства й держави;
- якості змісту освіти й технологій навчання;
- реалізації ефективної системи підготовки викладачів, яка передбачає необхідність поєднання теоретичної підготовки з врахуванням зарубіжного досвіду в організації навчального процесу;
- ефективного використання навчального часу шляхом впровадження активних форм навчання та інноваційних технологій;
- забезпечення прозорості освітнього процесу викладачів, сприянні розвитку контролю навчальної діяльності;
- організації інтенсивного й високоефективного навчального процесу, забезпеченні активної участі в ньому викладачів фахових дисциплін;
- створення сприятливих умов для поєднання навчання викладачів фахових дисциплін з інтенсивною професійною практикою.

Обґрунтування концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін передбачає звернення до понятійно-категоріального апарату дослідження. Враховуючи той факт, що поняття “компетентність” відрізняється складним змістом, в якому інтегруються професійні, соціально-психологічні, правові й інші характеристики, в загальному вигляді *компетентність* особистості ми вбачаємо в сукупності здібностей, відповідних знань, якостей і властивостей, необхідних для успішної професійної діяльності в тій чи іншій сфері. Водночас визначальним для нашого дослідження є те, що природа компетентності є результатом саморозвитку індивіда, результатом самоорганізації та узагальнення професійно-діяльнісного й особистісного досвіду. За такої умови важливо підкреслити, що одним із видів компетентності людини, який окреслює широкий, всебічний спектр її відповідності вимогам професійної діяльності на особистісному й діяльнісному рівнях, є *професійна компетентність*, яку ми розглядаємо як інтегральну характеристику суб'єкта праці, рівень його професійної підготовки, що визначає єдність теоретичної та практичної готовності до актуальної реалізації завдань у відповідній професійній галузі. З метою визначення взаємозв'язку між основними поняттями слід зазначити, що кожна компетентність виявляється у діяльності, саме тому в наукових дослідженнях професійна компетентність педагога співвідноситься з педагогічною діяльністю, тим самим виокремлюючи педагогічну компоненту в структурі цього поняття. Завдяки цьому професійно-педагогічну компетентність можна вважати одним із видів професійної компетентності.

Під час розробки концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти ми виходили з визначення поняття “*професійно-педагогічної компетентності викладача технічного закладу вищої освіти*” як складного, інтегративного, професійно-особистісного утворення, яке характеризує сукупність ціннісно-мотиваційних ресурсів, систему професійно-важливих якостей і здібностей особистості, комплекс психолого-педагогічних і предметних знань, професійні уміння, комунікативний досвід і досвід самопізнання, відбиває готовність до саморозвитку й забезпечує успішну реалізацію професійно-педагогічної діяльності. Таким чином, професійно-педагогічна компетентність – це інтегративна якість, що проявляється в професійно-педагогічній діяльності й передбачає пошук можливостей її розвитку в рамках іншої діяльності – післядипломної педагогічної освіти.

Методологічну основу концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО складають такі наукові підходи:

- системний (Р. Аофф, Ю. Бабанський, В. Беспалько, С. Гончаренко, Н. Кузьміна, В. Кушнір, В. Слатьонін, А. Фокшек та інші);
- андрагогічний (С. Архіпова, В. Вихрущ, Н. Дем'яненко, С.Змеєв, А. Кукуєв, Л. Лук'янова й інші);
- компетентнісний (І. Бех, Н. Бібік, І. Зимня, О. Локшина, Н. Нагорна, О. Пометун, Л. Хоружа й інші);
- діяльний (Г. Атанов, Л. Виготський, Н. Дюшеєва, І. Зязюн, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та інші);
- особистісно-орієнтований (І. Бех, Г. Васянович, Л. Виготський, О. Дубасенюк, С. Сисоєва, І. Якиманська й інші);
- акмеологічний (А. Деркач, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Паутова, А. Реан, Л. Рибалко й інші);
- функціональний (Л. Білоусова, О. Будник, В. Деміденко, С. Іванова, Т. Красікова, З. Маркоцкі й інші);
- інтегративний (М. Артишевська, О. Вознюк, Л. Дольнікова, О. Дятлова, І. Козловська, К.Левківська, Н. Світловська, Р. Собко, В. Похонський та інші);
- інноваційний (О. Дубасенюк, І. Зязюн, М. Кларін, В. Кремень, А. Моїсєєв, А. Пригожин, С. Сисоєва й інші);
- креативний (О. Дубасенюк, Н. Гузій, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Кічук, А. Маркова, С. Сисоєва, Л. Хомич та інші).

Ми переконані, що для відбиття об'єктивної педагогічної реальності у вигляді процесу розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних ЗВО доцільним є виділення закономірностей як результату сукупної дії багатьох законів, що зображує чимало зв'язків і відносин. Як закономірності, які розкривають сутність процесу розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти, ми визначаємо такі:

- сильна мотивація професійно-педагогічних досягнень нівелює недостатність здібностей;
- спершу особистісний розвиток стимулює розвиток професійно-педагогічної компетентності, потім навпаки, професійно-педагогічна компетентність стимулює особистісний розвиток викладача, водночас обидва ці процеси взаємопов'язані в єдиний особистісно-професійний розвиток;
- розвиток професійно-педагогічної компетентності відбувається гетерохронно, нерівномірно, за допомогою подолання суперечностей, які постійно виникають;
- розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача технічного закладу вищої освіти можливий, якщо відповідає характеру самовдосконалення та самореалізації;
- мотивація до неперервного особистісно-професійного самовдосконалення виступає важливим фактором розвитку професійно-педагогічної компетентності й вимагає зовнішніх умов – акмеологічної підтримки й акмеологічного середовища на всіх етапах неперервної післядипломної професійної освіти;
- розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти пов'язаний із появою індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності та єднання з предметом праці;
- динаміка розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін полягає в переході від репродуктивної, поелементної діяльності до системної, рефлексивної, інноваційної, творчої.

Концепція розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти спирається на систему педагогічних принципів – вихідних положень, керівних ідей та основних вимог, що впливають із встановлених педагогічною наукою закономірностей і реалізуються в цілях, змісті, педагогічних технологіях, професійно-педагогічній діяльності викладачів. Ефективність розвитку досліджуваної компетентності викладачів технічних ЗВО передбачає відбір принципів, які відбивають ключову ідею професійної підготовки науково-педагогічних працівників: науковості й фундаментальності, системності й послідовності, функціональної цілісності й детермінізму, неперервності й наступності, варіативності й діалогічності, проблемності й прогностичності, індивідуалізації та суб'єктності, інтеграції та демократизації, професійної спрямованості.

Логіка обґрунтування концепції розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти передбачає визначення педагогічних умов ефективного функціонування та розвитку досліджуваного явища, які характеризуються спеціальним чином підбіраною системою заходів, що забезпечує ефективне становлення та розвиток професійно-педагогічної компетентності в реальній навчальній діяльності післядипломної педагогічної освіти викладачів: неперервність процесу розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти; формування позитивної мотивації та ціннісного відношення викладачів до самоосвіти, саморозвитку й самореалізації в умовах післядипломної педагогічної освіти; наповнення змісту післядипломної професійної підготовки викладачів технічних закладів вищої освіти розвивальними технологіями професійної освіти; активізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в умовах освітньо-професійного середовища в процесі післядипломної педагогічної освіти; спонукання викладачів фахових дисциплін до педагогічної рефлексії з метою побудови траєкторії власного професійного розвитку.

У процесі апробації положень концепції ми розробили й впровадили модель розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти, до компонентів (блоків) якої визначено такі: програмно-цільовий, теоретико-методологічний, діяльнісно-технологічний, контрольно-результативний.

Конкретними шляхами реалізації концепції можуть бути:

- включення проблематики професійно-педагогічної компетентності до дослідницьких програм і планів післядипломної педагогічної підготовки викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти;
- створення на базі вищих технічних закладів України експериментальних центрів, лабораторій для опрацювання педагогічних інновацій, розповсюдження передового досвіду викладачів фахових дисциплін у реалізації завдань професійно-педагогічної компетентності;
- корегування та узгодження змісту освіти, навчальних програм курсів підвищення кваліфікації з метою орієнтації на основні компоненти професійно-педагогічної компетентності, розробка й запровадження нових курсів, які зможуть сприяти формуванню професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін вищої технічної освіти;
- науково-методичне забезпечення післядипломної підготовки викладачів фахових дисциплін технічних ЗВО з урахуванням інноваційності професійно-педагогічної компетентності;
- розробка й видання типових програм, методичних посібників, підручників, методичних матеріалів із формування та розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних ЗВО;
- розробка й запровадження нових методик навчання з метою формування конкурентоздатного викладача вищої освітньої галузі;
- вивчення світового педагогічного досвіду, адаптація кращих вітчизняних прикладів формування професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти.

Висновки. Обґрунтована нами концепція є науковою основою процесу розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін технічних закладів вищої освіти. Створена концепція є відкритою системою та може бути доповнена й розширена, що передбачає необхідність проведення комплексної реформи системи підвищення кваліфікації, а також професійного й особистісного розвитку викладачів фахових дисциплін, зокрема структури, змісту, організації та методики їх навчання. Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні методичних засад розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів технічних закладів вищої освіти в процесі післядипломної педагогічної освіти.

Використана література:

1. Агибова И. М. Концепция формирования профессиональных компетентностей преподавателя физики в университете. *Вестник Ставропольского государственного университета*. 2009. № 63. С. 178–185.
2. Банашко Л. В., Севастьянова О. М., Кришук Б. С., Тафинцева С. И. Концепция педагогической компетентности майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти. URL: www.kgpa.km.ua/?q=node/233.
3. Бордовская Н. В. Диалектика педагогического исследования: логико-методологические проблемы : монография. Санкт-Петербург : Изд-во РХГИ, 2001. 512 с.
4. Вінтюк Ю. В. Концепція формування професійної компетентності майбутніх психологів. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 351–355.
5. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры. *Вестник высшей школы*. 1999. № 3. С. 29–35.

6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., доп. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
7. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 553 с.
8. Ильязова М. Д. Концепция формирования профессиональной компетентности студентов-социологов. *Вестник АГТУ*. 2008. № 4 (45). С. 227–232.
9. Педагогика : Большая современная энциклопедия / сост. Е. С. Рапацевич. Минск : Соврем. слово, 2005. 720 с.
10. Петрушенко В. Л. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів : Видав. НУ “Львівська політехніка”, 2009. 264 с.
11. Соціологія : словник термінів і понять / за заг. ред. Є. А. Біленького, М. А. Козловця. Київ : Кондор, 2006. 372 с.

References:

1. Agibova, I.M. (2009). Kontsepsiia formirovaniia professionalnykh kompetentnosti [The concept of the formation of professional competencies of a physics teacher at the university]. *Vestnik Stavropolskogo gosudarstvennogo universiteta – Stavropol State University Bulletin*. Nr. 63. pp. 178–185 [in Russian].
2. Banashko, L.V., Sevastianova, O.M., Krishchuk, B.S. & Tafintseva, S.I. (2019). Konceptiia pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchiteliv u systemi stupenevoi pidhotovki spetsialistiv pochatkovoї lanki osvity [The concept of pedagogical competence of future teachers of primary education]. Retrieved from <http://www.kgpa.km.ua/?q=node/233.pdf> [in Ukrainian].
3. Bordovskaia, N.V. (2001). *Dialektika pedagogicheskogo issledovaniia: logiko-metodologicheskie problem [Dialectics of pedagogical research: logical and methodological problems]*. St. Petersburg: RKhGI [in Russian].
4. Vintiuk, Yu.V. (2017). Kontsepsiia formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh psykholohiv [The concept of the formation of professional competence of future psychologists]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*. Nr. 4. pp. 351–355 [in Ukrainian].
5. Vsemirnaia deklaratsiia o vysshem obrazovanii dlia XXI veka (1999). [World declaration on higher education for the XXI century]. *Vestnik vysshei shkoly– Higher school bulletin*. Nr. 3. pp. 29–35 [in Russian].
6. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskii pedahohichniy entsiklopedychnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]*. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
7. Hura, O.I. (2008). *Teoretiko-metodolichni osnovy formuvannia psykholho-pedahohichnoi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchlnoho zakladu v umovakh mahistratury [Theoretical and methodological bases of formation of psychological and pedagogical competence of teachers of higher educational institution in the conditions of a magistracy]*. Doctor's thesis. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
8. Iliazova, M.D. (2008). Kontsepsiia formirovaniia professionalnoi kompetentnosti studentov-sotsiologov [The concept of the formation of professional competence of a sociology-students]. *Vestnik AGTU – AGTU Bulletin*. Nr. 4 (45). pp. 227–232 [in Russian].
9. Rapatsevich, E.S. (Eds.). (2005). *Bolshaia sovremennaia entsiklopediia [Big modern encyclopedia]*. Minsk : Sovrem. slovo [in Russian].
10. Petrushenko, V. (2009). *Tlumachnyi slovnyk osnovnykh filosofskikh terminiv [Explanatory dictionary of basic philosophical terms]*. Lviv: Lviv Polytechnic National University Publish. [in Ukrainian].
11. Bilenkii, Ye.A. & Kozlovets, M.A. (Eds.). (2005). *Sotsiologia: slovnyk terminiv i poniat [Sociology: a dictionary of terms and concepts]*. Kyiv : Kondor [in Ukrainian].

Horokhivska T. M. The concept for developing professional-pedagogical competency in lecturers of professional disciplines from technical universities

The article presents a theoretical analysis of the proposed concept for developing professional-pedagogical competency in lecturers from technical universities. It isolates the peculiarities of how Ukrainian and foreign authors (S. Artiukh, L. Banashko, S. Filatov, M. Iliazova, B. Kryshchuk, O. Sevastianova, V. Strelnikov, Yu. Vintiuk et al) solve issues related to constructing concepts for developing professional competencies in specialists. Consequently, relevant examples are presented. Besides, the article analyzes the scientific literature on the study of such terms as “concept”, “pedagogical concept” and identifies the basic features characterizing the essence of these concepts. It indicates variants of pedagogical concepts according to degrees and levels of conceptuality (scientifically justified, scientific-theoretical, applied, declared, concept-contradiction, empirical). It highlights that the proposed concept is seen as a system of views on the development of professional-pedagogical competency in lecturers of professional disciplines from technical universities, which justifies the logic, feasibility and consistency in the implementation of its essence and content. Also, the article describes the components of the proposed concept for developing professional-pedagogical competency in lecturers of professional disciplines from technical universities. They include the aim of the concept; regulatory documents underlying the concept; working definitions incorporated in the concept (professional-pedagogical competency, professional competency, pedagogical competency); methodological approaches; patterns and principles of how the studied process operates; the developed model of the pedagogical process, pedagogical conditions for effective development of the studied phenomenon. The article concludes that increasing the requirements for professional-pedagogical competency of lecturers from technical universities becomes a topical issue, a prerequisite for developing the system of continuing education and an incentive to update postgraduate teacher education. One can significantly increase the development level of the studied competency in practice by defining its conceptual foundations under the modern conditions of higher education.

Key words: concept, professional-pedagogical competency, patterns, principles, methodological approaches, pedagogical conditions, lecturer, technical university, postgraduate teacher education.